

Jogforrás-e a döntvény? A jelen soroknak nem célja, hogy állást foglaljon abban a vitában, amely a Jogtudományi Közlöny hasábjain *Szladits* professzor, *Hevesi* Illés és *Sichermann* Frigyes között folyt le (idei évfolyam 105., 114., 127. és 140. old.), hanem mindössze egynéhány további adalék közlése a felvetett kérdéshez a Kúria újabb gyakorlatából. (Az elvi kérdéssel egyébként igen részletesen foglalkozik *Grosschmid* a Jogsabálytan 713—838. oldalain.)

1. A Kúria számos esetben abból indul ki, hogy a felek ügyleti akarata azon judikatura szemszögéből ítélandó meg, amely a jognyilatkozat megtételének idejében fennállott. Így: A tartozásnak névértékben, jogfenntartás nélkül való elfogadása exkulpálódik akkor, ha az elfogadáskor a judikatura még nem ismerte a valorizációt. (JH. 1927, 1195. P. III. 4836/1926., uo. 1929, 850, P. I. 3681/1928. és 1923. P. I. 3418/1929., uo. 1930, 906, P. III. 4209/1929., Magánjog Tára 1929, 10, P. I. 8098/1926.). A Kúria ugyan a tapasztalatlanságnak a valorizációs törvény által ismert fogalma alá subsummálja az ily eseteket, az viszont nyilvánvaló, hogy a judikatura jövőbeni változását még a legtapasztaltabbak sem láthatták kellő bizonyossággal előre. Más példák: A perindításban való késedelmesség is kimentődik a judikatura ingadozásával (JH. 1929, 277, P. VII. 2196/1928.). Joglemondó (uo. 1930., 233., P. IV. 1960/1929. és 317., P. III. 7215/1929.) adósságot átvállaló (uo. 1930., 845., P. IV. 5788/1929.) nyilatkozatnak a valorizációra való kiterjedése szintén attól függ, vajjon számolhattak-e a nyilatkozatot tevő felek a valorizációval, ami ismét a valorizációs judikaturának akkori állásával függ össze. A nyugdíjvalorizációs igény elévülésére a nyugdíjszabályzatban megállapított elévülési idő nem vonatkozhatik, ha a nyugdíjszabályzat megalkotásakor a valorizáció még ismeretlen volt. (JH. 1931., 464., P. II. 6176/1930.)

A régi judikatura azonban olykor nemcsak a fél előnyére, hanem a fél hátrányára is tekintetbe veendő, még pedig oly mértékben, mintha annak jogszabályi ereje lenne. Minthogy a névértékben való fizetés felajánlása idejében — mondja a Kúria (JH. 1927., 1998., P. IV. 2149/1927.) — még a valorizációs gyakorlat nem állott fenn és így a hitelező a névértékben ajánlott fizetést nem utasíthatta vissza: az akkor felajánlott összeg valorizálása iránti igényét elvesztette. Ebben az ítéletben egyáltalán nem az a szemlélet nyilatkozik meg, mintha a judikatura változása csak a fennálló jog helyesebb felismerése volna, mert ekkor azt a felet, aki már eleve a bíróság által csak több helyesnek felismert joghoz igazodott, nem lehetne hátránnyal sújtani. Sokkal inkább érthető a döntés akként, hogy akkor, midőm

a felajánlás történt, más volt a jog, ma ismét más, de a korábbi jog uralma alatt végbement jogi cselekményeket az akkori joghoz képest kell elbírálni.

Nem valorizációs — bár némileg rokontermészetű — eset az alábbi (JH. 1927., 51., P. V. 190/1926.). A tulajdonközösség árverés útján való megszüntetése iránti keresetet az idő alkalmatlansága miatt a Kúria elutasítja és indoklásában reá mutat arra, hogy felperes a nevén álló ingatlanhányadot már abban az időben vette, midőn a judikatura a tulajdonközösség kért megszüntetését nem engedte meg, felperesnek tehát avval számolnia kellett.

Idevágó, még pedig egyáltalán nem valorizációs eset dönt el a Kúria P. V. 5424/1929. számú ítélete. (JH. 1931., 720.) Az örökgyógyó ingatlanait leányától származó, még életben levő, valamint még születendő unokáira hagyta. Az örökgyógyó leányának gyermekei között törvényesek és törvénytelenek is voltak. A törvényes unokák perlik a törvényteleneket azon a címen, hogy az örökgyógyónak nem lehetett intenciója a törvénytelen unokák részesítése. A Kúria elutasítja a törvényes unokák keresetét avval az indoklással, hogy „nincs adat a perben arra, hogy örökgyógyó a végrendelezésekor tudatosan azt az akkor már különben sem állandó törvénykezési gyakorlatot fogadta el irányadóul, hogy a törvénytelen gyermeknek anyai rokonai után törvényes öröklési joga nincs.”

3. Az 560. sz. elvi határozat („A kir. közjegyző nem kötelezhető kártérítésre, ha olyan kérdésben járt el helytelenül, amelyre nézve az eljárás idejében a bírói gyakorlat ellentétes volt”), mintha ismét más álláspontból indulna ki és ez a döntés az, amelynek felépítése, konstrukciója sok hasonlatosságot mutat fel a jog egész más vidékéről való avval a P. IV. 7618/1929. sz. döntéssel, amely körül az aktuális vita forog. Vitás volt ugyanis az, hogy a közjegyzői törvény 72. §-ának azon rendelkezése, hogy a két ügyleti tanú közül az egyiknek írni és olvasni kell tudni, azon nyelven való írni és olvasni tudást jelent-e, amely nyelven az okirat készült. A Kúria a kérdést 1909-ben döntötte el a PHT-be felvett határozattal; a kir. közjegyzőt, aki az okiratot 1907-ben vette fel, mindhárom fok mentesítette a kártérítési kötelezettség alól.

4. A *Hevesi* által „irányváltoztató”-nak nevezett judikatúrának szép példája JH. 1927., 493. és MD. 1927., 28. sz. P. I. 1892/1926., ahol a judikatura tudatos megváltoztatása igen pregnáns szavakkal jut kifejezésre:

„Minthogy azonban a gazdasági viszonyok újabban ismét, még pedig lényegesen javultak és a normális állapotok felé közelednek, teljes értékű új valutánk van, a pénz-

intézetek ingatlanra, különösen földbirtokra hosszú lejáratú kölcsönöket nyújtanak, a Kúria elérkezettnek látja az időt arra, hogy az utóbbi s csupán csak a súlyos gazdasági viszonyok által indokolt gyakorlattal szakítva, azt a régi általános jogszabályt alkalmazza, hogy a kamat, még pedig a törvényes 5% kamat örökjogi viszonyból származó követelés után is a lejárat napjától kezdve jár és állapítandó meg."

Dr. Vági József.

Grosschmid és a nemzetközi magánjog. „Végül megjegyzendő, miszerint sajnálatomra a jelen kiadványban, különösen kezdve a kiváltságok tanán, eszméimet térszűke miatt teljesebben ki nem fejthettem, miértis inntől kezdve lehetően rövid vázlatok közlésére kelle szoritkoznom". Ezzel a mondattal fejezi be közel 1000 oldalas „Jogszabálytan“-át Grosschmid Béni, és sajnálatlall állapíthatjuk meg, hogy a nemzetközi magánjog is azon jogterületek közé tartozik, amelyeknek csak néhány lapot (id. m. 953—956) szentelhetett a nagy Mester. Ám ez a néhány lap is elég volt néki arra, hogy teljesen átfogó rajzot adjon nemzetközi magánjogunk tételes szabályairól, és ezenfelül megvilágítsa e jogterület sokat vitatott jellegét. Erészben kiemeli, hogy nemzetközi magánjog oly értelemben, mint „nemzetközi jog” nem létezik, mert a nemzetközi magánjognak nevezett joganyag is az állami, belső jognak része, míg a nemzetközi jog „mint saját tengelyén és külön kutfői rendszerén nyugvó kikerekített egész áll fölötte és parancsol a nemzeteknek és politikai testeknek”.

Grosschmid ezen ú. n. nacionalisztikus felfogásával szembe került az uralkodónak mondható ú. n. internacionalista állásponttal, amely szerint a nemzetközi magánjog egy államfeletti nemzetközi jog része, amit — ezen felfogás szerint — az igazol, hogy e magánjog egyes szabályait, rendelkezéseit az állam nem tetszése szerint szabhatja meg. Mindazonáltal nézetünk szerint a grosschmid elgondolás a helyes, mert abból, hogy a kollizios szabályok magasabb szempontok behatása alatt állanak, és hogy ilyeneket tetszőlegesen nem alkothat meg az állam, még nem következik, hogy ezt egy *államfeletti jogrend* behatása alatt teszi, hanem csak azt bizonyítja, hogy a kolliziós szabályoknak is, mint a nem vitásan tiszta belső jogszabályoknak is, etikai, gazdasági és célszerűségi szempontokhoz kell igazodniok. A belső jog is kénytelen e magasabb posztulátumoknak behódolni, különben saját elhibázott rendszerének temetőjét ássa meg és elpusztul egy olyan jogrendszer bárdcsapásai alatt, mely figyelemmel van az igazságosnak és eszményi jognak belső sugalmára. Ha a kolliziós szabályok is a dolog természeténél fogva ezen követelményeket szem előtt tartják, ez a körülmény egy államfeletti jogrend hipotéziséhez való nyulást nem iga-